

سازمان شیلات ایران

دفتر بهبود کیفیت ، فرآوری و توسعه بازار آبزیان

تجارت جهانی ماهیان زینتی و چالش های توسعه ای بازار ماهیان زینتی ایران

تهیه و تنظیم : عباس مختاری

سمانه ملکی

سال ۱۴۰۲

۳.....	مقدمه.....
۳.....	تاریخچه پرورش ماهیان زینتی
۳.....	تعریف ماهی زینتی
۴.....	ماهیان زینتی رایج در ایران
۴.....	نگاهی به روند ده ساله تولید ماهیان زینتی
۵.....	پراکندگی تولید ماهیان زینتی در استانهای کشور
۶.....	تجارت ماهیان زینتی در ایران
۷.....	فاصله تجارت ماهیان زینتی ایران و جهان
۸.....	بررسی تجارت ماهیان زینتی در کشورهای همسایه ایران.....
۹.....	واردات ماهیان زینتی کشورهای همسایه ایران (۲۰۲۲).....
۱۱.....	صادرات ماهیان زینتی کشورهای همسایه ایران (۲۰۲۲).....
۱۲.....	نقاط قوت و ضعف
۱۳.....	پیشنهادات و راهکارها

در این روزگار پرتلاطم از هر فرصتی برای رهایی از نا آرامی های ذهنی و روحی می توان استفاده کرد و از زیبایی های چشم نواز طبیعت بهره گرفت یکی از این موهبت های طبیعت ، دنیای رنگارنگ ماهیان زینتی است ماهیان زینتی به لحاظ زیبایی، تنوع رنگ مورد توجه خانواده ها قرار گرفته و همچنین حیطه های مختلف اقتصادی اکوتوریسم، بهداشت روان و رفتار اجتماعی را نیز تحت تاثیر قرار داده است. در بعد بهداشت روان و رفتار اجتماعی این صنعت با تاثیر گذاری بر روحیه فردی اعضای جامعه و افزایش شادابی اجتماعی، شرایط مساعدی برای آسایش و توسعه رفتارهای اجتماعی ایجاد می نماید. تماشای ماهیان زینتی باعث کاهش استرس و مشکلات روحی می شود. حرفه ماهیان زینتی در بسیاری از کشورهای جهان یکی از مشاغل و تجارت های مردمی و محبوب رو به رشد است و در ایران این حرفه در دهه اخیر رونق زیادی پیدا کرده و در چارچوب مشاغل خانگی و کسب و کارهای کوچک و متوسط قرار گرفته است. این شاخه از آبروی پروری جهت فعالیت ، به سرمایه کم و فضای کوچک نیاز دارد و همچنین می تواند یکی از زمینه های مهم اشتغالزایی برای فارغ التحصیلان رشته شیلات و سایر رشته های مرتبط از جمله دامپروری ، دامپزشکی به ویژه در مناطق روستایی می باشد و زمینه اشتغال جوانان و زنان روستایی را فراهم می کند.

تاریخچه پرورش ماهیان زینتی

پرورش ماهیان زینتی ، تاریخچه ای طولانی دارد و این حرفه نیز به مانند پرورش ماهی های خوراکی ریشه در چین باستان دارد. در منابع ، ماهی قرمز (Goldfish) اولین گونه ماهی زینتی پرورش یافته توسط انسان عنوان شده است که در دهه نهمد و شصت میلادی (هم زمان با سلسله سونگ) پرورش آن در چین آغاز شده است. در منابع تاریخی آمده است که در سال های بین ۹۶۸ تا ۹۷۵ میلادی، حوضچه های مملو از ماهی های قرمز زینتی در بین طبقه خواص و ثروتمندان در چین بسیار محبوبیت یافت. در سال ۱۳۳۰ میلادی بود که با نظارت مستقیم امپراتور هیو سونگ، چندین نژاد جدید ماهی زینتی در چین ایجاد و تکامل یافتند که به محبوبیت و شناخته شدن ماهیان زینتی در سراسر چین کمک شایان توجهی کرد .

دهه ۱۶ میلادی بود که با گسترش محبوبیت نگهداری از ماهیان زینتی در حوضچه های منازل و گسترش پرورش این ماهیان به کشور ژاپن، دیگر نگهداری از این ماهیان مختص به طبقه خواص و ثروتمندان نبود. هم اکنون نیز چین و ژاپن در کنار تعدادی دیگر از کشورهای جنوب شرق آسیا، قطب های اصلی تولید و صادرات ماهیان زینتی به سراسر جهان هستند .

ورود ماهی قرمز به اروپا به دهه ۱۷ میلادی باز می گردد که ابتدا به پرتغال و سپس به انگلستان وارد شدند. البته نگهداری ماهی در شرایط آکواریومی از اواسط دهه ۱۸ میلادی آغاز گردید که تعادل اکسیژن موجود در آکواریوم با کمک گیاهان آبی و کنترل ضایعات محیط توسط گونه های ماهی و سایر جانداران آبی مصرف کننده ضایعات محیط انجام می گرفت. بعد از این زمان بود که کتاب های راهنمای نگهداری ماهیان زینتی در کشورهایمانند انگلستان نوشته و به روز شدند که پایه اصلی و اولیه پرورش ماهیان زینتی را تا زمان حال ایجاد نمودند .

تعریف ماهی زینتی

پرورش آبیان زینتی در تعریف به نگهداری از گونه های آبی اعم از نرم تنان ، سخت پوستان ، دوزیستان ،خيار دریایی ،ستاره دریایی ،سنگ زنده و ماهیان آب شیرین و شور در محیط های بسته مثل آکواریوم ، حوضچه و استخر به منظور تجارت، حفاظت، انگیزه های روحی و سرگرمی، اطلاق می شود .

انواع ماهیان زینتی یا آکواریومی به لحاظ محیط زندگی به دو دسته کلی آب شور (salt water) و آب شیرین (fresh water) تقسیم می شوند.

از نظر تغذیه ماهیان زینتی به سه گروه کلی « گیاه خوار »، « گوشتخوار » و « همه چیز خوار » دسته بندی می شوند و از نظر رفتاری نیز به گروه های « آرام » و « تهاجمی » تقسیم بندی می شوند. بطور عمده، ماهیان زینتی به دو گروه ماهیان زنده زا Ovoviviparous (عمدتاً مربوط به راسته Cyprinodontiformes) و ماهیان تخم گذار (Oviparous) تقسیم بندی می شوند.

تقریباً در تمام کشور می توان تکثیر و پرورش انواع و اقسام ماهیان زینتی آب شیرین را انجام داد، چرا که بیش از ۸۵ درصد گونه های پرورشی و تکثیری ماهیان زینتی در آب های شیرین انجام می شود.

آبهای جنوبی ایران نیز دارای ذخایر غنی ماهیان زینتی آب شور است به طوری که از ساحل جزیره کیش به عنوان یک آکواریوم طبیعی نامبرده می شود سواحل خارک، سیری، مناطقی از هرمزگان، بوشهر، گناوه نیز دارای چنین ویژگی هستند.

ماهیان زینتی رایج در ایران

توجه به ماهیان زینتی در ایران از دیرباز به عنوان میهمان سفره های هفت سین و ایام نوروز مطرح بوده است که در این میان استان اصفهان به عنوان یکی از مهمترین قطب های تکثیر و پرورش ماهیان زینتی در ایران محسوب می گردد. با توجه به امکان پذیر بودن تکثیر و پرورش بعضی از گونه ها در ایران می توان با ایجاد مراکز تکثیر و پرورش زمینه ایجاد اشتغال و جلوگیری از خروج ارز را با احداث مزارع در مکان های مستعد فراهم نمود. برخی از خانواده های ماهیان زینتی در ایران شامل :

۱- خانواده ماهیان زنده زا

۲- خانواده های ماهیان طلائی

۳- خانواده های ماهیان بارب

۴- خانواده های ماهیان تترا

۵- خانواده های ماهیان سیچلاید (سیکلید)

۶- خانواده ماهیان گوارمی

از طرفی برنامه ریزان دولتی و مدیران توسعه زنجیره های ماهیان زینتی در صدد هستند تا با بهره گیری از منابع و ظرفیتهای متنوع و در دسترس، زمینه آرامش و کسب و کار و فعالیت های تجاری این صنعت را فراهم آورند. این صنعت شامل ابعاد تخصصی و شغلی گسترده ای می باشد از جمله تولید، تکثیر، نگهداری، دارو و مواد ضد عفونی و بهداشتی، بسته بندی و توزیع، تغذیه و انواع غذای تخصصی گونه های مختلف، و بازاریابی داخلی و خارجی، حمل و نقل، فروش و صنایع وابسته مانند تولید آکواریوم، لوازم اصلی و جانبی آکواریوم (پمپ هوا، لامپ، سیستمهای فیلتر و فیلتراسیون و ...) لوازم تزئینی داخل آکواریوم که شاخه های شغلی متعدد و همچنین ظرفیت صادراتی نامحدودی دارد و دارای بازار رقابتی گسترده در جهان می باشد.

در صورتی که سرمایه گذاران و فعالان اقتصادی این صنعت بتوانند در بخش تولید وسایل آکواریومی مانند تجهیزات آکواریومی، انواع پمپها و تولید خوراک ماهیان زینتی ورود نمایند، در کنار سودآوری مناسب در این بخش به جهش تولید و تجارت در منطقه غرب آسیا، دست خواهیم یافت.

نگاهی به روند ده ساله تولید ماهیان زینتی در ایران

با توجه به ظرفیتهای مناسب کشور در زمینه پرورش ماهیان زینتی و ایجاد مراکز فراوان تکثیر و پرورش این نوع ماهیان در بخش خصوصی، تولید ماهیان زینتی در ایران از ۱۸۶ میلیون قطعه در سال ۱۳۹۲ به ۳۲۳ میلیون قطعه در سال ۱۴۰۱ توسعه پیدا کرده است

جدول شماره (۱) مقدار تولید ماهیان زینتی را طی ده سال گذشته نشان می دهد که نرخ رشد آن ۶/۳ درصد طی این سالها بوده است. و تولید ماهی زینتی رشد ۷۴ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۲ داشته است .

جدول شماره ی (۱) بررسی تولید ماهیان زینتی طی ده سال گذشته

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹:	۱۴۰۰	۱۴۰۱
تولید (میلیون قطعه)	۱۸۶	۲۰۴	۲۱۴	۲۳۲	۲۴۴	۲۵۱	۲۶۷	۲۷۶	۲۹۱	۳۲۳

*منبع سالنامه آماری سازمان شیلات ایران

برنامه ریزان و مدیران این بخش از صنعت درصدد هستند تا با تسهیل گری در ایجاد و ساخت شهرک های ماهیان زینتی ، پایانه های صادراتی و مراکز تحقیقاتی علمی و بهره گیری از آخرین تکنولوژی های روز دنیا ، مقدار تولید ماهیان زینتی با کیفیت رقابتی را از طریق اصلاح نژاد و تولید بهینه در برنامه هفتم توسعه کشور به هدف تولید ۵۰۰ میلیون قطعه در سال افزایش دهند .

پراکندگی تولید ماهیان زینتی در استانهای کشور

شناسایی و استفاده از ظرفیت های تولید ماهیان زینتی در مناطق کشور ضروری است ، توجه به استعداد های ویژه هر استان زمینه توسعه و گسترش این حرفه درآمد زا و اشتغال آفرین را فراهم می کند ، جدول شماره (۲) پراکندگی تولید ماهیان زینتی، در استانهای مختلف کشور طی سالهای ۱۴۰۱ و ۱۳۹۲ را نشان می دهد.

جدول شماره (۲) پراکندگی تولید ماهیان زینتی در کشور

نام استان	تولید ۱۳۹۲ هزار قطعه	تولید ۱۴۰۱ هزار قطعه	درصد تغییرات	نام استان	تولید ۱۳۹۲ هزار قطعه	تولید ۱۴۰۱ هزار قطعه	درصد تغییرات
۱ آذربایجان شرقی	۵۰۶۵	۱۶۳۰۹	۲۲۲	۱۷ فارس	۷۰۰۰	۱۶۳۵۰	۱۳۴
۲ آذربایجان غربی	۲۳۵۰	۶۰۰۰	۱۵۵	۱۸ قزوین	۲۲۵۰۰	۳۸۹۶۴	۷۳
۳ اردبیل	۱۰۵۰	۲۶۸۷	۱۵۶	۱۹ قم	۳۴۲۱	۷۲۰۰	۱۱۰
۴ اصفهان	۵۴۰۰۰	۷۴۴۱۰	۳۸	۲۰ کردستان	۶۹۰	۱۲۷۰	۸۴
۵ البرز	۹۰۵۰	۱۶۲۰۰	۷۹	۲۱ کرمان	۴۲۵	۱۶۰۰	۲۷۶
۶ ایلام	۵۰۰	۲۰۰۰	۳۰۰	۲۲ کرمانشاه	۱۱۸۵	۵۰۰۰	۳۲۲
۷ بوشهر	۲۰۰	۵۷۶	۱۸۸	۲۳ کهگیلویه و بویر احمد	۳۱۰	۲۰۰	-۳۵
۸ تهران	۲۴۰۰۰	۴۶۳۱۱	۹۳	۲۴ گلستان	۲۸۷۳	۳۴۰۰	۱۸
۹ چهارمحال و بختیاری	۲۱۷	۴۰۵	۸۷	۲۵ گیلان	۲۴۲۲۲	۳۱۱۱۶	۲۸
۱۰ خراسان جنوبی	۸۳۰	۱۷۱۴	۱۰۷	۲۶ لرستان	۱۱۵۰	۳۱۷۶	۱۷۶
۱۱ خراسان رضوی	۲۴۹۸	۱۲۰۰۴	۳۸۱	۲۷ مازندران	۲۵۵۵	۲۹۵۴	۱۶
۱۲ خراسان شمالی	۶۱۵	۲۲۲۲	۲۶۱	۲۸ مرکزی	۱۰۶۶۴	۱۷۱۴۰	۶۱
۱۳ خوزستان	۱۹۲۱	۱۷۱۵	-۱۱	۲۹ هرمزگان	۱۰۵	۱۰۱۲	۸۶۴
۱۴ زنجان	۳۱۸	۹۱۰	۱۸۶	۳۰ همدان	۳۰۰۲	۴۶۰۵	۵۳
۱۵ سمنان	۲۳۰	۵۱۰	۱۲۲	۳۱ یزد	۳۲۰۰	۳۶۰۰	۱۳
۱۶ سیستان و بلوچستان	۵	۱۲۰۰	۲۳۹۰۰	جمع کل	۱۸۶۳۰۱	۳۲۳۵۱۰	۷۴

*منبع سالنامه آماری سازمان شیلات ایران

جدول شماره ۲ در سال ۱۴۰۱ نشان می دهد استانهای اصفهان، تهران، قزوین و گیلان بیشترین مقدار تولید ماهیان زینتی کشور را داشته اند به طوریکه ۵۹ درصد تولید ماهیان زینتی کشور توسط این چهار استان انجام می شود. **اصفهان از جمله استان های پیشتاز صنعت پرورش ماهیان زینتی در کشور است و ۲۳ درصد تولید ماهیان زینتی در سال ۱۴۰۱ را به خود اختصاص داده است** و این پراکندگی تولید در سطح کشور نشان می دهد که خانوارهای شهری، روستایی، جوانان و فارغ التحصیلان شیلاتی به ویژه در مناطق کم برخوردار، با انتخاب این حرفه می توانند موجب اشتغال و درآمد زایی خود شوند. همانطور که از جدول شماره ۲ استنباط می شود در استان سیستان و بلوچستان تولید از ۵ هزار قطعه در سال ۱۳۹۲ به یک میلیون و دویست هزار قطعه در سال ۱۴۰۱ رسیده است، استان هرمزگان رشد ۸۶۴ درصدی در تولید ماهیان زینتی داشته است به طوریکه از ۱۰۵ هزار قطعه در سال ۱۳۹۲ به یک میلیون قطعه در سال ۱۴۰۱ افزایش تولید داشته است و یا در منطقه جیرفت و کهنوج از استان کرمان با رشد ۴۰۰ درصدی، تولید ماهیان زینتی این منطقه از ۱۵۰ هزار قطعه در سال ۱۳۹۲ به ۷۵۰ هزار قطعه در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

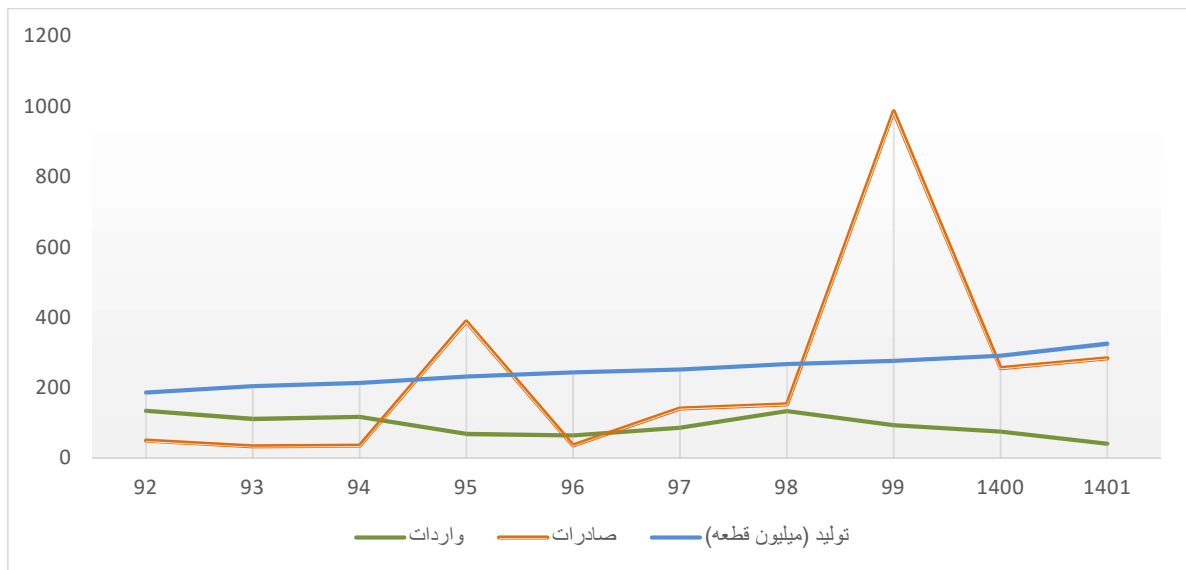
تجارت ماهیان زینتی در ایران

امروزه پرورش ماهی زینتی به لحاظ هنری، زیبایی شناسی و علمی، طرفداران زیادی در سراسر جهان پیدا کرده است. گسترش تقاضای جهانی برای تولیدات این حرفه، توسعه روش های علمی و بهداشتی در پرورش این نوع ماهیان و استفاده از تکنولوژی های جدید باعث شکل گیری بازار جهانی پررونقی شده است به ویژه در کشورهای آسیایی جنوب شرقی پیشرفت های زیادی در حوزه تجارت ماهیان زینتی وجود داشته است. جدول شماره (۳) به روند صادرات و واردات ماهیان زینتی ایران طی یک دوره ده ساله (۱۴۰۱-۱۳۹۲) می پردازد که نرخ رشد سالیانه صادرات، روندی ۲۱ درصدی داشته و صادرات ماهیان زینتی نسبت به سال ۱۳۹۲ مقدار ۴۶۸ درصد رشد داشته است به طوریکه از ۵۰ تن صادرات در سال ۹۲ به ۲۸۴ تن در سال ۱۴۰۱ رسیده است همچنین مطابق گزارشات گمرک ایران روند واردات نرخ کاهش سالیانه ۱۲ درصدی داشته است به طوریکه واردات ماهیان زینتی نسبت به سال ۱۳۹۲ مقدار ۷۰ درصد کاهش داشته و از ۱۳۴ تن در سال ۱۳۹۲ به ۴۱ تن در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

جدول شماره (۳) روند واردات و صادرات طی ده سال گذشته

سال		۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
وزن (تن)	واردات	۱۳۴	۱۱۱	۱۱۷	۶۸	۶۴	۸۶	۱۳۳	۹۳	۷۵	۴۱
	صادرات	۵۰	۳۳	۳۵	۳۸۸	۳۶	۱۴۱	۱۵۳	۹۸۶	۲۵۶	۲۸۴

افزایش صادرات ماهیان زینتی طی این دوره ده ساله نشان از این دارد که گونه های زیادی را که سالهای قبل وارد کشور شده است اکنون در حال تولید و تکثیر و صادرات آن می باشد. و در تولید برخی گونه ها مانند دیسکس توانسته در عرصه بین المللی ۱۸ مدال طلای جهانی را کسب کند.

نمودار شماره (۱) مقایسه تولید و تجارت ماهیان زینتی را طی سالهای (۱۳۹۲-۱۴۰۱) نشان می دهد ، تولید ماهیان زینتی با نرخ رشد ملایم ۶/۳ درصد طی این سالها بوده است. همچنین واردات با نرخ کاهش سالیانه ، روند ۱۲ درصدی داشته است و نرخ رشد صادرات ماهیان زینتی طی سالهای مورد بررسی روند ۲۱ درصد داشته و سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۹ شاهد رشد چشمگیر صادرات هستیم که از جمله دلایل سال ۱۳۹۵ تغییر در تبصره یک ماده ۱۰ شیوه نامه ماهیان زینتی سازمان شیلات ایران بود که به موجب آن جهت توسعه صادرات مراکزی که نسبت به آبیان زینتی اقدام نموده اند می توانند معادل ۱۰۰ درصد مقدار صادرات خود سهمیه واردات ماهیان زینتی دریافت کنند و در سال ۱۳۹۹ افزایش قیمت ارز ، موجب ارز آوری و جهش صادراتی گردید .

فاصله تجارت ماهیان زینتی ایران و جهان

امروزه تولید ، تکثیر و صادرات ماهیان زینتی برای کشورهای صاحب نام به یک تجارت سود آور تبدیل شده است ، با توجه به جدول شماره (۴) براساس گزارشات گمرک جهانی ، مجموع ارزش صادرات ماهیان زینتی جهان در سال ۲۰۲۲ (آب شیرین و آب شور) ۳۲۱ میلیون دلار گزارش شده است که ۲۶ درصد ارزش صادرات ماهیان زینتی آب شور ، متعلق به کشور هلند است. کشورهای اصلی صادرکننده ماهیان زینتی آب شور جهان هلند، اسپانیا، سریلانکا، اندونزی و فیلیپین و همچنین در بخش ماهیان زینتی آب شیرین به ترتیب ژاپن ، سنگاپور ، اندونزی ، تایلند و جمهوری چک می باشند که میانگین ۶۳ درصد سهم تجارت جهانی ماهیان زینتی را به خود اختصاص داده اند درحالی که طبق آخرین آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران ارزش صادرات ماهیان زینتی ، از این بازار صرفاً ۴۰۳ هزار دلار است که سهم ایران از این بازار جهانی (آب شیرین و آب شور) ۰/۱ درصد است .

جدول شماره (۴) ارزش صادرات ماهیان زینتی در جهان

نام کشور	ارزش صادرات ماهی زینتی آب شور (هزار دلار)	درصد ارزش صادرات ماهی زینتی آب شور	نام کشور	ارزش صادرات ماهی زینتی آب شیرین (هزار دلار)	درصد ارزش صادرات ماهی زینتی آب شیرین
هلند	۱۷۵۹۱	۲۶	ژاپن	۴۸۶۷۲	۱۹
اسپانیا	۸۳۸۹	۱۲	سنگاپور	۳۵۰۳۲	۱۴
سری لانکا	۷۴۸۴	۱۱	اندونزی	۲۹۵۴۹	۱۲
اندونزی	۶۸۷۶	۱۰	تایلند	۱۸۲۸۴	۷,۲
فیلیپین	۵۱۶۳	۷	جمهوری چک	۱۸۰۱۷	۷,۱
مجموع صادرات ۵ کشور	۴۵۵۰۳	۶۶	مجموع صادرات ۵ کشور	۱۴۹۵۵۴	۵۹
کل صادرات جهان	۶۸۴۹۴		کل صادرات جهان	۲۵۲۴۴۷	

*منبع: گمرک جهانی (trad map)

و براساس جدول شماره (۵) در حوزه واردات، مجموع ارزش واردات ماهیان زینتی جهان (آب شور و آب شیرین) ۳۴۷ میلیون دلار در سال ۲۰۲۲ می باشد و آمریکا بعنوان بزرگترین وارد کننده ماهیان زینتی جهان ۲۵ درصد از سهم واردات جهانی آنرا به خود اختصاص داده و سهم ایران از بازار واردات جهانی نیز ۰/۱ درصد، یعنی ۴۹۳ هزار دلار در سال ۲۰۲۲ بوده است.

جدول شماره (۵) ارزش واردات ماهیان زینتی در جهان

نام کشور	ارزش واردات ماهی زینتی آب شور (هزار دلار)	درصد ارزش صادرات ماهی زینتی آب شور	نام کشور	ارزش واردات ماهی زینتی آب شیرین (هزار دلار)	درصد ارزش صادرات ماهی زینتی آب شیرین
آمریکا	۱۶۸۸۳	۲۴	آمریکا	۷۴۸۲۶	۲۷
چین	۶۸۳۸	۱۰	انگلیس	۲۰۶۲۳	۷
هنگ کنگ	۴۷۷۴	۷	ژاپن	۱۶۸۲۳	۶,۱
اسپانیا	۳۲۹۵	۵	چین	۱۶۶۳۸	۶
ژاپن	۲۹۱۷	۴	آلمان	۱۴۳۳۵	۵
مجموع واردات ۵ کشور	۳۴۷۰۷	۴۹	مجموع واردات ۵ کشور	۱۴۳۲۴۵	۵۲
کل واردات جهان	۷۰۸۳۲		کل واردات جهان	۲۷۶۷۲۱	

*منبع: گمرک جهانی (trad map)

بررسی تجارت ماهیان زینتی در کشورهای همسایه ایران (سال ۲۰۲۲)

سیاست توسعه تجارت با همسایگان از طریق ایجاد دیپلماسی اقتصادی مناسب برای افزایش مبادلات با کشورهای همسایه ایران، در دستور کار دولت سیزدهم قرار گرفته است. ایران به عنوان کشوری واقع در قاره آسیا و منطقه خاورمیانه با کشورهای پاکستان، افغانستان، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق مرزهای زمینی و با جمهوری آذربایجان، ترکمنستان، روسیه، قزاقستان، امارات، قطر، بحرین، عمان، عربستان و کویت مرز دریایی دارد که می تواند از ظرفیت تجاری با کشورهای همسایه بیشترین بهره برداری داشته باشد.

در این بخش به بررسی واردات و صادرات در کشورهای همسایه جمهوری اسلامی ایران پرداخته شده است:

واردات ماهیان زینتی کشورهای همسایه (سال ۲۰۲۲)

ارزش واردات ماهیان زینتی کشورهای همسایه ایران براساس جدول شماره (۶) از مجموع ۳۴۷ میلیون دلار واردات جهان تقریباً معادل ۶۵۷ هزار دلار می باشد که ترکیه و عراق بیشترین سهم واردات ماهی زینتی در منطقه را به خود اختصاص دادند.

جدول شماره (۶) ارزش واردات کشورهای همسایه ایران

نام کشور	ارزش واردات ماهی زینتی آب شور(هزار دلار)	ارزش واردات ماهی زینتی آب شیرین(هزار دلار)	مجموع ارزش واردات ماهی زینتی آب شور و آب شیرین (هزار دلار)
ترکیه	۱۷۷	۱۶۵	۳۴۲
عراق	۲۰	۲۰۸	۲۲۸
پاکستان	۲	۳۸	۴۰
ارمنستان	۷	۱۴	۲۱
آذربایجان	۱۷	۲	۱۹
ترکمنستان	۷	-	۷
مجموع واردات منطقه	۲۳۰	۴۲۷	۶۵۷
کل واردات جهان	۷۰۸۳۲	۲۷۶۷۲۱	۳۴۷۵۵۳

*منبع : گمرک جهانی (trad map)

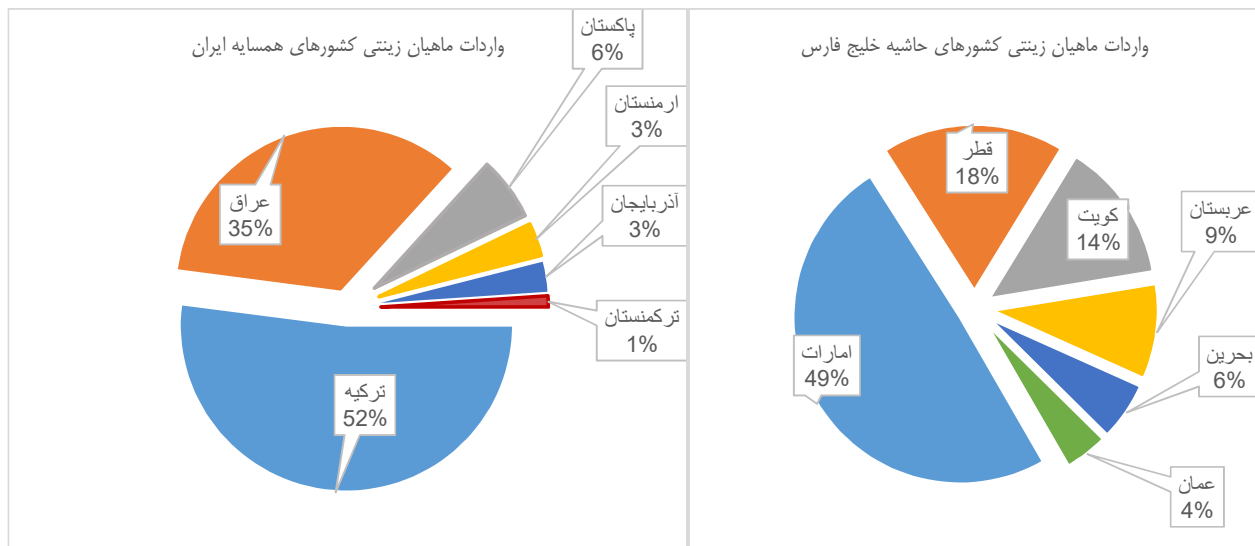
همچنین براساس جدول شماره (۷) و آمار گمرک جهانی ، ارزش واردات ماهیان زینتی کشورهای حاشیه خلیج فارس از مجموع ۳۴۷ میلیون دلار واردات جهان ، تقریباً معادل شش میلیون و پانصد و پنجاه و سه هزار دلار می باشد که امارات و قطر بیشترین سهم واردات ماهیان زینتی را دارند .

نام کشور	ارزش واردات ماهی زینتی آب شور (هزار دلار)	ارزش واردات ماهی زینتی آب شیرین (هزار دلار)	مجموع ارزش واردات ماهی زینتی آب شور و آب شیرین (هزار دلار)
امارات	۸۱۵	۲۴۱۶	۳۲۳۱
قطر	-	۱۱۶۵	۱۱۶۵
کویت	۱۰۸	۷۸۷	۸۹۵
عربستان	۶۶	۵۴۳	۶۰۹
بحرین	۲۴۷	۱۲۷	۳۷۴
عمان	-	۲۷۹	۲۷۹
مجموع واردات منطقه	۱۲۳۶	۵۳۱۷	۶۵۵۳
کل واردات جهان	۷۰۸۳۲	۲۷۶۷۲۱	۳۴۷۵۵۳

*منبع: گمرک جهانی (trad map)

ماهیان زینتی کشور ما به طور عمده به کشورهای منطقه از جمله ارمنستان و آذربایجان و سایر همسایگان نظیر ترکیه، عراق، کویت و حتی افغانستان صادر می شود. با وجود مزایایی که پرورش ماهی زینتی دارد، جای این محصول، در سبد صادرات به کشورهای همسایه خالیست و می توان از ظرفیت بازار کشورهای همسایه به نفع خود استفاده کرد و توان تولید داخلی را افزایش داد.

نمودار شماره (۲) واردات ماهیان زینتی کشورهای منطقه

با نگاهی به نمودار شماره (۲) بیشترین کشورهای واردکننده ماهیان زینتی ترکیه، امارات، عراق، قطر، کویت می باشند که واردات ترکیه از مالزی، اندونزی، ایران و واردات امارات بیشتر از کشورهای تایلند، اندونزی، سنگاپور، سری لانکا و بیشترین واردات قطر از سری لانکا، ترکیه، اندونزی می باشد و بیشترین واردات عراق از ایران و اندونزی است. ایران به سادگی می تواند از ظرفیت، در بازار رقابتی و صادرات ماهیان زینتی در منطقه (کشورهای همسایه ایران، حاشیه خلیج فارس و آسیای میانه) بهره برد، زیرا ایران به دلیل نزدیکی به بازارهای هدف منطقه ای دسترسی ساده تری دارد و همین موضوع می تواند هزینه های حمل و نقل این کالا را کاهش دهد و مشتریان را به بازار ایران جذب کند.

صادرات ماهیان زینتی کشورهای همسایه

ارزش صادرات ماهیان زینتی در کشورهای منطقه بر اساس جدول شماره هشت و طبق آمار گمرک جهانی معادل ۹۷۶ هزار دلار می باشد ترکیه ، پاکستان و عمان بیشترین صادرات منطقه را به خود اختصاص داده است .

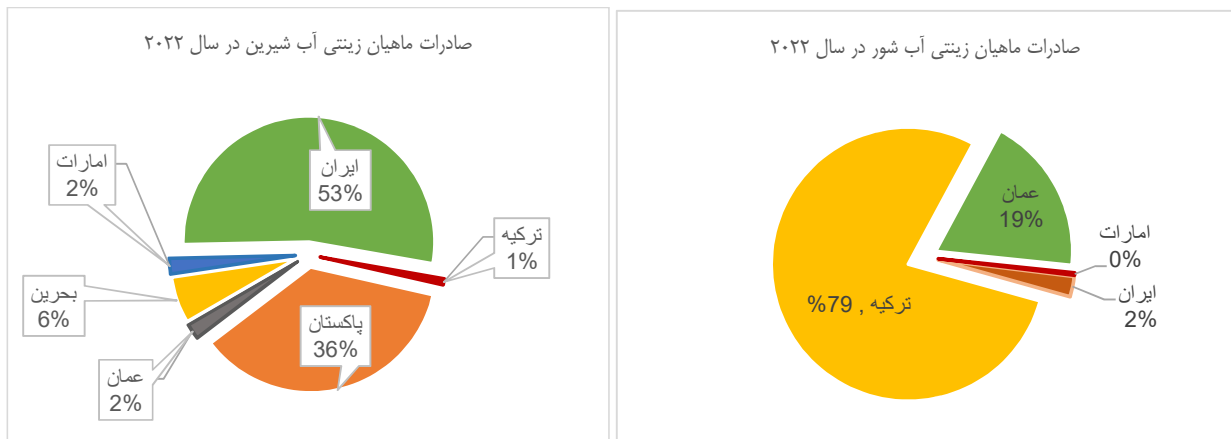
بر اساس آمار گمرک جهانی بیشترین صادرات ترکیه به کشورهای قطر و ازبکستان است. و بیشترین صادرات پاکستان به کشورهای بحرین ، قطر می باشد .

جدول شماره (۸) ارزش صادرات ماهیان زینتی کشورهای منطقه

کشور	آب شور(هزار دلار)	آب شیرین(هزار دلار)	مجموع ارزش صادرات ماهی زینتی آب شور و آب شیرین (هزار دلار)
ترکیه	۴۹۴	۶	۵۰۰
پاکستان	-	۲۷۶	۲۷۶
عمان	۱۱۸	۱۵	۱۳۳
بحرین	-	۵۰	۵۰
امارات	۲	۱۵	۱۷
مجموع صادرات منطقه	۶۱۴	۳۶۲	۹۷۶
جمع کل جهانی	۶۸۴۹۴	۲۵۲۴۴۷	۳۲۰۹۴۱

*منبع : گمرک جهانی (trad map)

نمودار شماره (۳) صادرات ماهیان زینتی کشورهای منطقه در سال ۲۰۲۲

با نگاهی به نمودار شماره (۳) ترکیه، پاکستان بزرگترین رقیب ایران محسوب می شوند با توجه به اینکه سالانه حدود ۳۰۰ میلیون قطعه ماهیان زینتی در ایران تولید و تکثیر می شود در صورت فراهم بودن بازار صادرات و خودنمایی در بازارهای بین المللی، چشم انداز روشنی در توسعه این صنعت و ارزآوری ایجاد می کند .

نقاط قوت و ضعف

با شناسایی نقاط قوت و ضعف در حرفه ماهیان زینتی ، می توان برای تدوین راهبردهای توسعه در این حوزه بهره گرفت.

نقاط قوت در این حرفه

- ۱- عدم نیاز به منابع مالی و سرمایه گذاری عظیم
- ۲- زود بازده بودن پرورش ماهیان زینتی
- ۳- عدم نیاز به فضای گسترده
- ۴- دسترسی ساده و نزدیک تری نسبت به بازارهای هدف منطقه ایی (کشورهای آسیای میانه ، کشورهای همسایه ایران و کشورهای حاشیه خلیج فارس)
- ۵- تنوع و نوآوری در ارائه تولیدات پرورشی
- ۶- دسترسی به منابع غنی آبهای جنوبی ایران مانند سواحل کیش که یک آکواریوم طبیعی محسوب می شود.
- ۷- تولید با کیفیت برخی گونه ها (درزمینه ماهی دیسکس توانستیم در رقابتهای بین المللی مدال طلا دریافت کنیم)
- ۸- علاقمندی افراد به نگهداری از ماهیان زینتی و توسعه علایق اجتماعی و فرهنگی در جامعه و اثرات روانی مثبت
- ۹- حمایتهای دولت و شیلات ایران در ممنوع کردن ورود گونه های ماهیان زینتی که در داخل کشور تولید می شود گامی مهم برای توسعه بازار و حمایت از تولیدات داخلی است
- ۱۰- ایجاد جاذبه های توریستی وجود نیروی انسانی دارای تواناییهای علمی و تجربی

نقاط ضعف در این حرفه

- ۱- نداشتن دستورالعمل و رویه های فنی و علمی همسان
- ۲- کمبود تولیدات صادرات محور
- ۳- نبود نمایشگاه دائمی در استانهایی مانند تهران ، مشهد
- ۴- عدم تخصیص تسهیلات لازم برای راه اندازی شهرک ماهیان زینتی
- ۵- استفاده از روش های سنتی برای تولید ماهیان زینتی
- ۶- کمبود دانش لازم به منظور افزایش بهره وری در تولید
- ۷- نبود تبلیغات لازم
- ۸- نبود داروی اختصاصی برای درمان برخی بیماریها
- ۹- نداشتن اتحادیه مستقل ماهیان زینتی به منظور نظارت و کنترل و مطالعه بازارهای صادراتی
- ۱۰- وجود خلاءهای تحقیقاتی برای تکثیر و پرورش ماهیان بومی زینتی
- ۱۱- نبود تکنولوژی تکثیر و پرورش ماهیان زینتی خلیج فارس
- ۱۲- تاثیر نرخ ارز و تورم بر میزان و قیمت تولید ماهیان زینتی
- ۱۳- سرعت بازار رسانی و حفظ کیفیت مطلوب
- ۱۴- تجربی بودن دانش تولیدکنندگان

۱۵- عدم گرایش فارغ التحصیلان شیلات به کار در این رشته به دلیل عدم آگاهی و اطلاعات ناچیز آنان در زمینه آبریان زینتی است

۱۶- عدم دانش و آگاهی مناسب مردم از شیوه های نگهداری آبریان زینتی

۱۷- عدم وجود نظام حمل و نقل حرفه ای

۱۸- صادرات بی برنامه و غیر تخصصی (واسطه ای بودن، عدم توجه به سلیقه های کشورهای مقصد، تولید ناپایدار داخلی و هزینه

های بالای صادرات، عدم برنامه ریزی برای ایجاد پارک های ماهیان زینتی و نبود ایستگاه تحقیقات از دیگر مشکلات صنعت

ماهیان زینتی است

پیشنهادات و راهکارها

۱- استفاده از روش های نوین و علمی در تولید ماهیان زینتی

۲- افزایش سرمایه گذاری در بخش تولید ماهیان زینتی

۳- افزایش سهم بازار با تولید و عرضه مستمر ماهیان زینتی

۴- افزایش نوآوری و تنوع در گونه های پرورشی ماهیان زینتی

۵- شرکت در نمایشگاههای بین المللی

۶- بهره گیری از نیروی جوان تحصیلکرده و متخصص و تبادل اطلاعات میان تولید کنندگان ماهیان زینتی و کارشناسان

۷- توجه و تحقیق و افزایش صادرات ماهیان زینتی به کشورهای همسایه

۸- تشکیل اتحادیه ای مستقل در بخش تولید و پرورش ماهیان زینتی

۹- انتخاب گونه و تولید و تکثیر بر مبنای تقاضای کشورهای هدف

۱۰- ارتقاء سطح آموزش برای ورود به بازار

۱۱- بالا بردن سطح آگاهی تولید کنندگان با مقررات صادراتی کشورهای مقصد

۱۲- برقراری مشوق های تولیدی و صادراتی برای ماهیان زینتی

۱۳- برگزاری مسابقات برای گونه نمونه کشوری متناسب با استانداردهای جهانی

کلام آخر

بخش دولتی و خصوصی برای راهیابی تولید کنندگان ماهیان زینتی به بازارهای جهانی باید تلاشی همگرا داشته باشند و بخش

خصوصی باید بتواند پیش نیازها و ضروریات ورود به بازارهای جهانی را شناسایی کرده و از بخش دولتی همکاری و حمایت های لازم را

به صورت هدفمند طلب نمایند .